

6. Францыск Скарына і яго час : [энцыкл. давед.] // Беларус. Сав. Энцыклапедыя / [рэдкал. І. П. Шамякін (гал. рэд.) і інш.]. – Мн. : БелСЭ, 1988. – 608 с.
7. Чорны К. Вераснёвыя ночы : [аповяданні, раман] / К. Чорны ; [уклад. Т. Грамадчанкі, А. Гурскай]. – Мн. : Маст. літ., 2003. – 429 с.

#### Анотація

У статті зроблена спроба виявити основні особливості показу формування специфіки менталітету білоруського народу в творах білоруської літератури. Схарактеризовані основні моменти в еволюції національної ментальності народу, від вимкнення к знанням до вимкнення кметь свою хату і обороняють її, як і обороняють свою країну, свою культуру. Особливості показу в художньої літератури національної ментальності народу досліджуються на прикладі оповідань знайомих білоруських письменників.

**Ключові слова:** менталітети, національна ментальність, білорус, оповідання, художні особливості.

#### Аннотация

В данной статье впервые предпринята попытка выявить особенности показа специфики менталитета белорусского народа в рассказах некоторых белорусских писателей. В материале анализируются предполагаемые возможные этапы формирования ментальности народа, от стремления к знаниям и рефлексии до стремления иметь свой дом и защищать его, как и защищать свою страну, свою культуру. Особенности отображения в литературных произведениях ментальности народа рассмотрены на примерах рассказов классиков литературы.

**Ключевые слова:** менталитет, национальная ментальность, беларус, рассказ, художественные особенности.

#### Summary

The article analyses the same peculiarities of the forming of Belarusian mentality for example of Belarusian writer's novels. For the first time a special research of particulates evolution of the Belarusian mentality has made with the context of Belarusian prose. In these writer's novels Belarusian is thoughtful and intelligent, laborous and down to earth, he likes his earth, he builds his own house, loves his land and takes care of her flourishing but is always ready to defend it from enemy at any cost is fully disclosed in Belarusian story. Belarusian mentality is shown in understanding and readiness to defend such values as individual freedom and national self identification.

**Keywords:** mental structure, national mentality, Belarus, novel, the artistic solving.

УДК 81'367.623

**Микитюк О. Р.,**  
кандидат філологічних наук,  
Національний університет  
"Львівська політехніка"

### УКРАЇНСЬКИЙ ПРИКМЕТНИК ЯК СТРИЖЕНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ КАРТИНИ

Український прикметник – це найкоштовніша ozdoba нашого мовлення. Будь-яка реалія, уточнена прикметником, набуває неймовірно точних та доречних відтінків, наприклад, українські прислів'я та приказки рясніють прикметниками: *лучче з розумним два рази загубити, як з дурним раз знайти; батьків хліб не навчить; покірنا вівця для вовків наймиліша; з чужого вола посеред дороги злазь.*

Кольористика творів О. Гончара виграє барвами завдяки прикметникам, відтак маємо: **горіхово-карі** очі, **густо-вишнева** смага, **вишнево-грушеві** губи, **буряково-червоне** личко, **сріблясто-малиновий** Дніпро.

Для порівняння спробуємо забрати з вірша І. Жиленко прикметники: ... черепиці, ... коти, / А я біжу по східцях, од сонця ... Утворений текст втратив не лише кольористику, а й емоційну оцінку, національний колорит, зрештою, стала майже непомітною належність до художнього стилю. Порівняймо: *Червоні черепиці, оранжеві коти, / А я біжу по східцях, од сонця золотих.* Борис Кулик в підручнику “Українська мова” підкреслює: “Прикметники збагачують і уточнюють нашу мову. Вживаючись в мові в ролі епітетів, вони роблять її образною, надають їй яскравого емоційного забарвлення. Без прикметників мова була б безбарвна, бідна” [7, 240].

О. Потебня у праці “Из записок по русской грамматике” пояснює, як прикметник виник на основі іменника. На прикладі словосполучення *дівчина-горлиця* можемо простежити творення прикметника, бо один іменник вказує на предмет, а інший – виражає ознаку предмета (відтак уже не може бути іменником і стає прикметником).

Отже, прикметник – продукт розвитку мови, він абстрактніший, молодший від іменника і виник на його базі. Позаяк маємо і формальні відмінності (різні граматичні ознаки), відбулося розмежування іменників і прикметників, окрім того, утворилася стабільна парадигма слівформ прикметника, і він почав функціонувати як самостійна частина мови. У тексті прикметник завжди пояснює, уточнює, доповнює та увиразнює поняття, означене іменником.

Завданням статті є: простежити український прикметник як стрижень національної культури, з’ясувати його особливості як неповторної граматичної одиниці мови, оскільки морфологія, на думку Л. Булаховського, найпосплідовніше опирається чужомовному впливу.

Наукова новизна статті полягає в розкритті феномена граматичної стабільності, що є вагомим чинником для відновлення етнічної свідомості та утвердження державності української мови (відповідно до 10 статті Конституції України та всупереч антимовному закону “Ківалова-Колісніченка”). Для аналізу використано комплексний українознавчий підхід, що є вагомим чинником у вивченні граматичної системи та відтворює стрижень української мовної картини.

Національна картина мови є об’єктом розгляду низки мовознавчих дисциплін, приміром, когнітивної лінгвістики, структурної лінгвістики, соціолінгвістика тощо. Кожна з цих наук має свій спектр порушуваних і вирішуваних проблем. Наприклад, когнітивна лінгвістика описує “картину світу” як основу найменувань того чи того етносу, оскільки мова є стрижневою системою, що віддзеркалює мислення людини і суспільства та відтворює національні традиції. Питання мотивованості мовного знака розглядав у XIX ст. харківський мовознавець О. Потебня, який (порівнюючи слово з горіхом, який має шкаралупку і ядро) виокремлював зовнішню (звукова оболонка) і внутрішню (значення) форму слова, вивчав близьке та далеке значення слова, виокремлював зв’язок між

словом і поняттям. Учений ішов за вченням античних філософів (Демокріта, Платона) і спростовував ідею про довільність та випадковість зовнішньої форми мовного знака. Структурна лінгвістика з'ясовує значущість мовних одиниць та зв'язки між ними. Соціолінгвістика пояснює взаємодію мови і суспільства, розглядаючи мовну політику, мовне планування та інші питання.

Суть прикметника як самобутньої одиниці мови з'ясовує граматика, про важливість якої говорили ще стародавні римляни: "Граматичі підкоряються навіть імператори". У праці "Сад умілості" (1632 р.), присвяченій Петрові Могили, серед восьми коренів вільних наук першим коренем умілості названо граматику. Мелетій Смотрицький у передмові до своєї праці ("Грамматики словенськіє правильное синтагма") писав: "Граматика єсть всіх наук основаніє". Л. Зизаній (1596 р.) вважав, що мета граматики, щоб ми добре мовили і писали. Зрештою, вирішальний вплив на формування національної самоідентифікації через утвердження української мови [18, 112–113] мали граматики з "непрестижної" мови: І. Могилицького (1823–1824 рр.), М. Лучкая (1830), І. Вагилевича (1845 р.), Й. Позинського (1849 р.), Й. Левицького (1849 р.), Я. Головацького (1849 р.), що існували на теренах Західної України [12]. Особливої уваги заслуговує граматика В. Сімовича (1919 р.), що відіграла значну роль у стандартизації літературної мови та формуванні національної граматичної термінології, позаяк "граматика – це збір законів певної мови". Вихід низки граматик засвідчує усталеність і сформованість системи мови, а низка граматичних форм ілюструє національний характер мовних елементів. На сьогодні вивчення граматичної системи мови є предметом розгляду численних монографій [1; 2; 5], підручників [3; 7; 10; 15; 16; 17; 19], статей [11; 12; 14].

**Актуальність теми** полягає в тому, щоб довести, що українська мова зберігає та донині утверджує типові граматичні форми, збережені з минулих віків.

**Метою** статті є показати український прикметник як стрижень національної картини, що відтворює етнічну самобутність мови.

Ознаки українського прикметника відбито в низці форм та конструкцій. Наприклад:

1. **Якісні прикметники** мають особливі семантико-стилістичні, словотвірні та морфологічні ознаки, які унаочнюють національну картину мови.

1.1. **Семантико-стилістичною ознакою** якісних прикметників є те, що вони творять антонімні пари: *гарячий – холодний, твердий – м'який, старий – молодий, жвавий – млявий*. Національну картину мови віддзеркалюють: а) **прикметники повної стягненої форми**, що характерна для всіх стилів: *добра, гарна, мудра*. У стилі художньої літератури передають неперевершену образність: *Промінням ясним, хвилями буйними, прудкими іскрами, летючими зірками, палкими блискавицями, мечами хотіла б я вас виховати, слова!* (Леся Українка). По-українському, себто за допомогою простої стягненої форми (без кінцевого -я), зроблено написи-графіті (XI–XIII ст.) на стінах Софії Київської, наприклад, *зла, свята, многепечална* [4, 71]; б) **повні нестягнені форми** прикметників, що первісно були характерні для всіх стилів давньоукраїнської мови, згодом ці форми

запозичила в нас російська мова, а в сучасній мові сфера їхнього вжитку стала обмежена стилем художньої літератури. Прикметники у повій нестягненій формі передають урочистість, емоційну піднесеність та стилізацію під народнописенну мову: *добрая, злая, мудрая, молодії* (*Хто **давенєє** пом'яне, того лихо не мине* (Нар. тв.), *Та й пішов, торбину взявши, За **синєє** море! шукать долі* (Т. Шевченко)); в) **короткі форми** прикметників (стиль художньої літератури): *зелен, ясен, добр, молод* (*Чорна хмара наступає, **дрібен** дощик накрапає* (Нар. тв.), **Зелен-золот** пишний край (П. Тичина)).

1.2. Щодо **словотвірних ознак якісних прикметників**, то національною особливістю є: а) від них можна творити похідні зі суфіксами, що вказують на різний вияв ознаки (-уват-, -ав-, -аст-, -ущ-, -уч-, -енн-, -езн-) і суб'єктивну оцінку (-еньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-): *зеленуватий, білявий, багатющий, здоровенний, величезний, вузесенький, добрісінький*. Дослідники зазначають, що поширеність слів зі значенням зменшувальності, пестливості, здрібнілості зумовлена особливостями менталітету українців, а саме такими його рисами, як переважання емоційно-почуттєвого компонента над раціональним, схильність до позитивної експресії, ніжність, мрійливість і под. [14, 43]; б) можуть виявляти різну інтенсивність ознаки і творити сполуки на зразок: *тихий-тихенький, цікавий-прецікавий, синій-синій*; в) від них можна творити похідні з префіксами *пре-, ультра-, архі-, екстра-, над-*, які передають інтенсивність вияву ознаки: *пречудовий, архіважливий, екстраординарний, надчесний*; г) можуть приєднувати прислівники зі значенням міри або ступеня вияву ознаки (*трохи, дещо, злегка, дуже, занадто, надзвичайно, винятково, особливо, зовсім*), а також займенники *такий, який*: *трохи мудрий, дещо холодний, злегка синій, дуже високий, занадто млявий, надзвичайно огидний, такий добрий, який дикий*; ґ) від них можна творити іменники з абстрактним значенням: *чуйність, чесність, вразливість*; д) від них можна творити прислівники зі суфіксами -о, -е: *гарно, чуйно, надійно, люто, добре, рішуче*.

Деякі якісні прикметники не мають усіх цих (семантико-стилістичних та словотвірних) особливостей, проте відносні та присвійні прикметники не мають жодної з них.

1.3. Національну картину мови відтворюють **морфологічні ознаки якісних прикметників**, тобто творення ступенів порівняння. Це морфологічна категорія, що передає різну форму вияву ознаки. До речі, мовознавець Іван Вихованець вважає, що ступені порівняння належать до морфолого-синтаксично-словотвірної категорії, позаяк ґрунтуються на морфологічних засобах (рід, число, відмінок), впливають на синтаксичну структуру речення та набувають відповідних словотворчих формантів.

Особливістю вищого ступеня є: а) у реченні завжди використовуємо слова *ніж, від, за*: *Лавра вища від Кремля, гривня краща від рубля*. Конструкції: *пенсія більша мінімальної, менше прожиткового мінімуму* є порушення норми (правильно: *пенсія більша за мінімальну, менше ніж прожитковий мінімум*). Помилкою є вживання конструкцій *вища атестаційна комісія, вищі арбітражні*

курси, вища міра покарання, позаяк вищий ступінь порівняння вимагає слова ніж (від, за). Правильно: *найвища* (або *висока*) атестаційна комісія, *найвищі арбітражні курси*, *найвища міра покарання* (або *смертна кара*); б) просту форму інколи можна творити від різних основ: *гарний* – *кращий*, *гарніший*, *поганий* – *гірший*, *поганіший*, *добрий* – *ліпший*, *добріший*; в) деякі прикметники мають паралельні форми: *старший* і *старіший*, *грубий* і *грубіший*, *гладкий* і *гладкіший*, *рідкий* і *рідкіший*, *товстий* і *товстіший*. Інколи такі форми мають відмінне значення: *рідкий* (що не часто трапляється або не густий: *рідкий ліс*) – *рідкіший* (структурні особливості предмета, напр., *рідкіша сітка*); *товстий* (ознака розміру) – *товстіший* (гладкіший) [6, 76]; г) не можна поєднувати просту та складену форму: *більш добріший*, *менш старший*.

Прикметники, вживані у формі вищого ступеня порівняння, можуть переходити в іменники: *На світі вже давно ведеться, що **нижчий** перед **вищим** гнеться, а **більший меншого** тусає та ще й б'є, – з тим, що сила є* (Л. Глібов).

Особливістю найвищого ступеня є: а) для творення ніколи не використовуємо слово *самий*; б) не можна поєднувати просту та складену форму: *найбільш точніший*, *найбільш гарніший* (правильно: *найточніший*, *щонайточніший*; *найгарніший*, *якнайгарніший*).

В українській мові є низка прикметників, що не творять ступенів порівняння, приміром, на означення абсолютної якості (*босий*, *жонатий*), назв мастей тварин (*вороний*, *гнідий*), назв кольорів (*шоколадний*, *цегловий*) тощо. Не ступенюються також прикметники з суфіксами згрубілості (*здоровезний*, *грубезний*), здрібнілості (*теплюсінкий*, *гарнесенький*), неповної якості (*синюватий*, *малуватий*, *білявий*), з префіксами *не-*, *пре-*, *над-*, *за-*, *ультра-*: *несмачний*, *премилий*, *надсучасний*, *замалий*, *ультраמודний*. Проте самотністю мови є вживання прикметників із зазначеними суфіксами та префіксами у вищому та найвищому ступенях. Проф. О. Сербенська зазначає, що слова з *най-* часто творимо від “найнесподіваніших прикметників” [13, 121]. Засоби масової інформації широко впроваджують синтетичну форму ступенів порівняння, що вносить в текст додаткові експресивні відтінки: *найінтернаціональніший російський народ*, *найзаклятіший комуніст*, *наймасовіші фільми*, *найсуперечливіше явище*, *найнесподіваніша ситуація*, *наймасовіший фільм*, *найрозрекламованіший кандидат*.

Проста форма найвищого ступеня (*найпродуктивніший*, *найвагоміший*, *найзрозуміліший*) активна у всіх стилях української мови, має глибокі традиції у вживанні. Насаджувана в советський час конструкція (*найбільш продуктивний*, *найбільш вагомий*), що дублювала свого часу російську мову, протиприродна для норми української мови. Позаяк у мові є тенденції до найповнішого вираження певної якості, то доречно підсилюють синтетичну форму прикметника частки *що-* та *як-*: *щонайкращий*, *якнайщиріший*. Форма з *най-* характерна для всіх стилів і має глибокі традиції у вживанні: *Найпевніші ліки для виснаженої душі – це віра. Саме вона **найбільше** скріплює сили душі* (С. Бандера).

В українській мові для означення міри якості вживають слово *надзвичайний*. Попри природність і органічність форми з *най-*, ця лексема стала мовним штампом, відтак позбавляє мову образності та самобутності. Святослав Караванський пропонує низку літературних і живомовних форм [9, 55]. Приміром, поряд з штапованою формою *надзвичайний обід* вживають літературні варіанти *блискучий обід*, *незвичайний обід*, *особливий обід*, *першорядний обід*, *фантастичний обід*, хоча варто було б відроджувати й живомовні форми: *знаменитий обід*, *королівський обід*, *ладний обід*, *напрочуд ладний обід*, *обід куди твоє діло*, *обід на диво*, *обід на славу*, *обід, що називається*, *обід, що ну!*, *оце обід!*, *оце обід так обід!*, *розкішний обід*, *такий обід*, *такий обід*, *усім обідам обід*, *царський обід*.

2. **Відносні прикметники** мають особливі семантико-стилістичні та словотвірні ознаки у національній картині мови.

2.1. **Семантико-стилістичними ознаками** відносних прикметників є: а) їх вживають здебільшого в офіційно-діловому, науковому та художньому стилі: *повноважний посол*, *дипломатичні ранги*, *мінеральна сировина*, *математичний аналіз*, *вірча грамота*, *високосний рік*; б) ознака, яку вони виражають, є незмінною; її не можна виразити більшим чи меншим чином; в) не творять антонімних пар.

2.2. **Словотвірні ознаки** відносних прикметників такі: а) мають лише похідну основу. Відносні прикметники найчастіше утворені від: іменників (*західний* (від *захід*) *вітер*, *обідня* (від *обід*) *перерва*); дієслів (*пояснювальний* (від *пояснювати*) *диктант*, *перелітний* (від *перелітати*) *птах*); прислівників (*вчорашнє* (від *вчора*) *повідомлення*, *мимовільний* (від *мимоволі*) *жест*); б) не мають зменшувально-пестливих та згрубілих форм; в) від них не можна утворити іменників з абстрактним значенням; г) не творять ступенів порівняння. Але, творячи ступені порівняння, відносні прикметники є неабияким засобом посилення експресії: *Поетеса (Леся Українка) обіцяла, що її сестри покажуть Кобилянській усю околицю, що вона побачить уже таку Україну, “україннішої” за яку й нема* (Л. Костенко), *Для мене найпроблемніша з проблем – проблема серця і чола народу* (М. Вінграновський).

3. **Присвійні прикметники** мають особливі стилістичні та словотвірні ознаки у національній картині мови.

3.1. **Стилістичною ознакою** присвійних прикметників є те, що їх найчастіше вживаємо в художньому та розмовно-побутовому стилях. У науковому, публіцистичному та інших стилях мови значення присвійності часто передають форми родового відмінка іменника: *наказ міністра*, *слово письменника*, *музика Лисенка*. Стабільність та самобутність української мови творять словосполучки з присвійним (чи відносним) прикметником та іменником (які обстоював І. Огієнко як стиліст). Саме такі форми притаманні поезії Т. Шевченка: *пророче слово*, *Петрова мова*, *сотникова хата*, *Катрин брат*, *вдовин син*, *хутір бондарів*, *вдовин син*, *Мазепин собор*. Такі конструкції Святослав Караванський вважає належністю українського національно-культурного простору, ці форми є більш

інформативними, ніж родовий належності [8, 115–119]. Порівняймо: народна творчість каже: **батькова й материна** молитва зо дна моря вернуть (не: молитва батька чи матері).

3.2. Присвійні прикметники (за **словотвірними ознаками**) часто потрапляють під інтерферентний вплив, позаяк для творення назв людей (від іменників I відміни) використовуємо суфіксів *-ин- (-їн-)* (*Танин, Володин*), а не *-ін-*, що є порушенням норми (*Танін, Володін*). Традиційним для української мови є чергування кінцевого приголосного основи ([з], [к], [х] з [ж], [ч], [ш]): *Ольга – Ольжин, тітка – тітчин, чепуруха – чепурушин*. Присвійні прикметники від іменників-назв людей (II відміни) творимо за допомогою суфіксів *-ів- (-їв-)*: *Петрів, токарів, слюсарів*. Характерним для української мови є чергування [л] з [о] або [л] з [е]. Вибір [о] чи [е] залежить від групи іменника: для твердої групи характерне [о] (*Петрова, Павлове*), для м'якої і мішаної – [е] (*токарева, слюсарева, Кайдашева*). Для творення назв тварин використовуємо суфікси *-ач- (-яч-)*, *-ин- (-їн-)*: *кур'ячий, солов'їний, зозулин* (інколи *-ів-*: *соловейків*).

4. Щодо **особливостей роду, числа і відмінка** прикметників, то ці граматичні категорії не самостійні, а залежні від іменника.

Прикметники чоловічого та середнього роду в місцевому відмінку мають паралельні закінчення: *-ому, -ім*: (у) *червоному* – (у) *червонім*, (на) *круглолицьому* – (на) *круглолицім*. Ці паралельні форми дозволяють урізноманітнити та вдосконалити висловлене. Навзаєм замінювані форми (*-ому* та *-ім*) можливі у всіх стилях мовлення, хоча найчастіше вживаними є в художньому стилі: *Для нас у ріднім краї навіть дим солодкий та коханий* (Л. Українка), *Буду я навчатись мови-блискавиці в клетоті гарячім* кованої криці (А. Малишко).

Труднощі для української мови становить уживання іменників м'якої групи, позаяк часто маємо неправильну форму біля *довгошиї* дівчини, поряд з *довговію* панною замість норми біля *довгошиї* дівчини, поряд з *довговією* панною.

Отже, український прикметник є стрижневим у відтворенні національної картини. Низку самобутніх ознак відтворюють ступені порівняння прикметників, його повні та короткі форми. Стилистичні та словотвірні ознаки відносних і присвійних прикметників унаочнюють питомі риси цієї самостійної і давньої частини мови. Доречно є вивчати національну специфіку української не лише у лінгвістичному, а й у філософському, культурному, історичному, етнологічному аспектах.

#### Література

1. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови : [монографія] / І. Вихованець, К. Городенська. – К. : Пульсари, 2004. – 400 с.
2. Вихованець І. Р. У світі граматики / І. Р. Вихованець. – К. : Рад. шк., 1987. – 192 с.
3. Горпинич В. О. Морфологія української мови : [підручн. для студ. вищих навч. закладів] / В. О. Горпинич. – К. : ВЦ “Академія”, 2004. – 336 с.
4. Губерначук С. Як гул століть, як шум віків – рідна мова / С. Губерначук. – К. : БЛІЦ-ІНФОРМ, 2002. – 234 с.
5. Грещук В. Український відприкметниковий словотвір : [монографія] / В. Грещук. – Івано-Франківськ : Вид-во “Плай” Прикарпатського університету ім. В. Стефаника, 1995. – 208 с.

6. Дорошенко С. І. Граматична стилістика української мови / С. І. Дорошенко. – К. : Рад. шк., 1985. – 200 с.
7. Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови : [підручник] / М. А. Жовтобрюх, Б. М. Кулик. – К. : Рад. шк., 1959. – Ч. 1. – 390 с.
8. Караванський С. Пошук українського слова, або боротьба за своє національне “Я” / С. Караванський. – К. : ВЦ “Академія”, 2001. – 240 с.
9. Караванський С. Секрети української мови / С. Караванський. – К. : Українсько-канадське спільне підприємство “Кобза”, 1994. – 152 с.
10. Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови / О. Курило. – К. : Основи, 2004. – 304 с.
11. Масенко Л. Мовна політика в УРСР : історія лігвоциду / Л. Масенко // Урок Української. – 2005. – № 9–10. – С. 13–19.
12. Мацюк Г. Українське мовознавство ХІХ ст. крізь призму наукових шкіл / Г. Мацюк // Вісн. Львів. ун-ту. Серія : філологічна / [відп. за вип. І. Кочан, З. Купчинська]. – Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2004. – Вип. 34. – Ч. 2. – С. 3–11.
13. Сербенська О., Волощак М. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем : 140 запитань і відповідей / О. Сербенська, М. Волощак. – К. : ВЦ “Просвіта”, 2001. – 204 с.
14. Супрун Л. Національна специфіка категоризації мовної системи / Л. Супрун // Дивослово. – 2008. – № 4. – С. 40–43.
15. Сучасна українська літературна мова : [підручник / за ред. М. Я. Плющ]. – К. : Вища шк., 1994. – 414 с.
16. Сучасна українська літературна мова : [морфологія / за заг. ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наукова думка, 1969. – 584 с.
17. Сучасна українська мова : [підручник / за ред. О. Д. Пономаріва]. – К. : Либідь, 1997. – 400 с.
18. Фаріон І. Мова – краса і сила : суспільно-креативна роль української мови в ХІ – середині ХІХ ст. : [монографія] / І. Фаріон. – Львів : Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2007. – 168 с.
19. Ющук І. П. Українська мова : [підручник] / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2003. – 640 с.

#### **Анотація**

У статті проаналізовано український прикметник як основу національної картини, з'ясовано стрижневі ознаки прикметників, показано прикметник як найкоштовнішу оздобу нашого мовлення, доведено його стабільність у граматичній системі української мови, виокремлено національні риси у ступенюванні якісних прикметників, охарактеризовано короткі та повні форми, описано семантичні та словотвірні ознаки відносних та присвійних прикметників, простежено особливості інтерферентного впливу на рівні прикметника.

**Ключові слова:** національна картина; граматична система української мови; якісні, відносні та присвійні прикметники; ступені порівняння прикметників; короткі та повні форми прикметників; інтерферентний вплив.

#### **Аннотация**

В статье проанализировано украинское прилагательное как основу национальной картины, выяснено стержневые признаки прилагательных, показано прилагательное как ценное украшение нашей речи, доказана его стабильность в грамматической системе украинского языка, выделены национальные черты в степенях сравнения качественных прилагательных, охарактеризованы краткие и полные формы, описаны семантические и словообразовательные признаки относительных и притяжательных прилагательных, прослежены особенности интерферентного влияния на уровне прилагательного.

**Ключевые слова:** национальная картина; грамматическая система украинского языка; качественные, относительные и притяжательные прилагательные; степени сравнения прилагательных; краткие и полные формы прилагательных; интерферентное влияние.

### **Summary**

The article deals with the Ukrainian adjective as a basis for national picture, the core features of adjectives are found out, the adjective is showed as our most precious ornaments of speech, proved its stability in the grammatical system of the Ukrainian language, determined national characteristics in the formation of the degrees of comparison of the qualitative adjectives, characterized short and long forms, described the semantic and derivational features of the relative and possessive adjectives, traced the features of the interference impact on the level of the adjective.

**Keywords:** national picture; the grammatical system of the Ukrainian language; qualitative, relative and possessive adjectives; the degrees of comparison of the adjectives; short and long forms of the adjectives; the interference impact.

УДК 378.147:81–119

**Сніца Т. Є.,**  
старший викладач,  
Національна академія  
Державної прикордонної служби України  
імені Б. Хмельницького  
(Хмельницький)

## **МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СУСПІЛЬНИЙ ФЕНОМЕН**

**Вступ.** Становлення України як незалежної держави та її входження у Європейську та світову спільноту відбувається на фоні процесів глобалізації, яка створює передумови для зростання міжетнічної взаємодії представників різних народів та культур. Країни та народи активно співпрацюють та взаємодіють в усіх сферах життя на різних стадіях – від особистісного спілкування до міжнародних переговорів на вищих рівнях, використовуючи останні досягнення інформаційних технологій. Суспільство уже давно не стоїть перед дилемою – брати участь у нових міжнародних відносинах чи не брати, адже інтернаціональні стосунки уже давно змінили свої риси, а переформування соціальних, культурних, економічних та політичних умов розвитку світу встановлює нові правила гри для всіх учасників світового співіснування без винятку. Результатом цього є актуалізація факторів, які дозволяють досягти ефективної міжкультурної взаємодії. Серед таких факторів перш за все слід виділити розуміння проявів іншої культури, визнання іншої культурної самобутності, уміння налагоджувати діалогічні відносини та йти на розумний компроміс з іншими людьми.

**Метою статті** є аналіз розвитку міжкультурної комунікації та її становлення в умовах глобалізації сучасного світу.

### **Результати дослідження.**

Загальноприйнятий та багаторівневий сучасний процес взаємодії усіх світових систем вимагає певного ефективного посередництва, що фактично може бути здійсненим лише завдяки комунікації, яка, у свою чергу, поступово змінює